

WPROWADZENIE

Agresja, intencjonalne działanie mające na celu spowodowanie szkody fizycznej lub psychicznej, jest poważnym problemem międzynarodowym, społecznym i rodzinnym. W listopadzie 2023 r. odbyła się kolejna, już XXV, edycja seminarium naukowego w ramach cyklu „Dwugłos Nauki”, którego organizatorem jest Oddział Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu. Tym razem temat seminarium „Przemoc, agresja i obrona” był wywołany brutalną agresją Federacji Rosyjskiej na Ukrainę i wynikającymi z tego dramatycznymi konsekwencjami dotyczącymi cały naród ukraiński oraz poczuciem zagrożenia w sąsiadujących państwach. Problem przemocy potraktowano jednak szerzej, nie koncentrując się na problemie agresji na Ukrainę. Przemoc może mieć charakter fizyczny lub psychiczny i dlatego może zyskiwać różne oblicza. Obok przemocy fizycznej (w tym militarnej) można mówić m.in. o agresji słownej, związanej ze stosowaniem agresywnego języka w debatach politycznych, rodzinnych lub koleżeńskich, czy poddawaniu osób kontroli emocjonalnej.

Historia ludzkości niestety jest nierozłącznie związana z agresją. Podboje, wojny, prześladowania grup etnicznych, walka o władzę, niewolnictwo, to tylko niektóre formy agresji, których wiele przykładów znanych jest z historii. Dyktatorzy lub osoby o zachowaniach autokratycznych pojawiali się, i pojawiają się, również w systemach demokratycznych. Drastycznym tego przykładem może być powołanie w 1933 r. Adolfa Hitlera na kanclerza Rzeszy przez Paula von Hindenburga, demokratycznie wybranego prezydenta Republiki Weimarskiej.

Dynamiczny rozwój technologii informatycznych spowodował pojawienie się nowej formy agresji, związanej z szerokim funkcjonowaniem mediów społecznościowych (np. Facebook, Twitter/X, Instagram, TikTok itp.). Przestrzeń wirtualna w znaczącym stopniu przepełniona jest nie tylko fałszywymi informacjami (ang. *fake news*), ale również pomówieniami i obraźliwymi sformułowaniami skierowanymi do konkretnych osób. Ta forma agresji wydaje się szczególnie niebezpieczna w przypadku dzieci i młodzieży.

Agresja zawsze wywołuje negatywne skutki u osób nią dotkniętych i dlatego konsekwencje działań agresywnych powinny być osądzone

i ukarane, a pokrzywdzonym (państwow, narodom, grupom etnicznym, pojedynczym osobom) powinno być przyznane zadośćuczynienie. Niestety, nie zawsze się to zdarza, bo nie zawsze spełniony jest warunek nieuchronności kary.

Podczas seminarium wybitni specjaliści wygłosili referaty dotyczące różnych aspektów agresji:

Prof. dr hab. Arkadiusz Marciniak, czł. koresp. PAN, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu - *Konflikt zbrojny jako forma strategii społecznej na Bliskim Wschodzie. Perspektywa archeologiczna.*

Prof. dr hab. Anna Kwiatkowska, Instytut Psychologii PAN w Warszawie - *Kultura a agresja i przemoc w relacjach interpersonalnych i intergrupowych. Rozważania z perspektywy psychologii międzykulturowej.*

Ks. prof. dr hab. Andrzej Szostek, Uniwersytet Warszawski, Wydział „Artes Liberales” - *Problem kary śmierci w doktrynie Kościoła katolickiego. Kilka uwag na marginesie bieżącej dyskusji.*

Prof. dr hab. n. med. Janusz Heitzman, Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie - *Agresja i przemoc w praktyce psychiatrycznej – uwarunkowania i konsekwencje.*

*Prof. dr hab. Marek Świtoński, czł. rzeczn. PAN
Prezes Oddziału PAN w Poznaniu*